

Kolláth György

Overdose szántson csak?

Mark Twain csúfondáros, komolytalan mondása szerint senkinek az élete, a szabadsága, a tulajdona nincs biztonságban, amikor a parlament ülésezik. Itthon ez viccnek is rossz, valóságnak pedig rémisztő vízió és prognózis. Most a deviza-hitelek sokéves kálváriája, majd annak illúzió-mentes főbírósi „jogegysége” vet fel a közhatalmi rendszer egészét érintő dilemmákat. Magánjogi szakértők, bankjogi specialisták pro és kontra a maguk kamera-állásából nézve adnak értékelést. Nézzük meg ugyanezt: elsősorban a Kúria minapi határozatát, s annak miliójét a jogállami alapok szemszögéből! Érdemes ezt tenni, mert a most megismert - újra és tisztán felidézett - jogelvi értelmezés több tekintetben mérföldköve, s lakmusz-papírja lehet közpolitikánknak, jogéletünknek.

A kormányzati túlerő folytán minden közügy irracionális mértékben és módon kabinet-kérdéssé vált. Ez abnormális módon a hatalom-megosztás egész rendszerét kikezdte, nap mint nap próbára teszi. Ebben a játszmában a szorult helyzetű hitel-adós a hivatkozási alap, a krokodil-könnyek címzettje, ám a nagy közpénzügyi mérlegelés (pl. stadion kontra sajátos szociálpolitikai segítség itt) vesztese is. A bankok a fejőstehenek, a bíróságok a kinevezett, oda dobott végső mentővályók, míg a parlament és a kormány a helyben, ill. az önjáró, lépegető exkavátor szerepét alakítja. Életüket és vérüket, de a zabot nem adják. Normális országban, ahol a gazdaság-politika és a jogpolitika rendben van, nem évtizedes, sem intézményes probléma a bajba jutottak szükséges-arányos megsegítése. Magyarország másként teljesít.

Nem megbántani, csupán felébreszteni szeretném a határozat stratégiai háttérének jelzésével az érdekelteket. Egy hatalom-megosztást alaptörvényi szinten hirdető országban X helyen megállapítják - időben, általános érvénnyel, korrekt feltételekkel és belátó racionalitással - a (játék)szabályokat. Ez a törvényhozó hatalom. Y helyen pénzzel, szakpolitikával, közigazgatással, ösztönzőkkel, ésszerű napi gyakorlattal érvényt szereznek az előbbinek: ez a végrehajtó hatalom, a kormány és vidéke. Z helyen pedig az előbbiektől garantáltan elkülönülve, függetlenül és pártatlanul eljárnak bárki (alperes és felperes) jogvitájában, értelmezik és alkalmazzák a jogot, de azt nem überelik, nem írják át. Ez meg a bírói hatalom, s mindez együtt a fékek és ellensúlyok rendszere. Így a Kúriának nem osztanak lapot társadalom-, gazdaság-, és jogpolitika terén, ezeket látniuk érdemes, de felülírni, alájuk feküdni vagy ezeket manipulálni, kívánságra-sugallatra „elsajátítani” tilos. Ezekért más visel felelősséget: akár akarja, akár nem, s akár képes, illetve hajlandó ennek megfelelni, akár képtelen, alkalmatlan rá. Csapda volt, lett volna tehát a döglött lovat áttolni a Markó utcába. Műhiba lett volna, ha a nyomásnak engedve a Kúria ez egyszer (?) a nevére veszi a megoldást, ha saját(os) egyszer-használatos jogot fabrikál erre a kategóriára. Helyesen: ellent tudott állni a nyomásnak, a kísértésnek!

Számos példa volna arra, hogy egyenjogú és mellérendelt felek szerződésében atipikus elemek, szerencse, illetve bizonytalansági faktorok lépnek be: a tartási szerződésektől a tőzsdézésig terjedhet mindez. Amíg kötelező jogi normát nem sért ez, szabad a gazda, mert övék a döntés kockázata is. Ezért en bloc elfogadhatatlannak kikiáltani az összes ide sorolható banki szerződést kamu és örültség lett volna: ilyen alapon vagy idegi alapon egész jogágak volnának számúzhatók.

Bíróság elé két fél jogviszonya kerül. Ad absurdum egyedileg megállapítható ezentúl is súlyos fogyatékoság, jogi hiba adott kontraktusnál, de ehhez egzakt és egyedi bizonyíték, nyomós érv szükséges. A Kúria pedig a jelen esetben nem A és B pörös fél vitáját bírálta el, hanem a más által alkotott jogot értelmezte, fejtette meg, bontotta ki: tekintettel a jogrendszer egészének egységére, összefüggéseire is. Munkája a 90-es évek elejének kiváló alkotmánybírósi elvi kiállításához mérhető. Kár haragudni rá mindezért. Abban sincs adóssága, hibája, amit még hátra hagyott. Luxemburg, az Unió bírósága mindenkire kötelezően fogja megadni az irányadó jogot: ezt bevárni elemi szükségszerűség. Kemény dió ugyanakkor az egyoldalú banki szerződés-módosítás, és az erre is vezető általános feltételek változtatgatásának ügye. A másik partner, a gyengébb fél, a „kisember” ugyanis nincs ugyanilyen vagy hasonló helyzetben. Mennyire fair az a szerződés, melyben kellő fék, korlát nélkül -?! - egyoldalúan megnehezítheti a terheket az erős pénzügyi avagy, másfelől, mindkettejükre kihatóan az állami közhatalom. Megkerülhetetlen ezt kiegyensúlyozottan, távlatosan, elvszerűen rendezni - nem az ítélezésben, hanem a jogalkotás színterén. A Kúria döntése utat nyitott valamerre. Lehet, hogy retorzió lesz a hatalmi arrogancia válasza (Overdose-t elküldik szántani), de lehet az össznépi kijózanodás kezdőpontja is. 0 kilométerkő lehet ez a szerződési fegyelem, a pénzügyi tudatosság és felelősség (f)elismerése, lassú és keserves talpra állítása terén.

A Kúria nem mond(hat)ja, de az elemző fedáksáriként utalhat rá: a döntésnek volna egy messze látó tanulsága és mellékhatása. A demokratikus jogállamiság gyakorlatilag már elveszett a közjogi viszonyokban, intézményekben és kapcsolatokban: a parlamenttől a helyi kiskirálykodásokig ezer jele van ennek. Oda a jogbiztonság, a kiszámíthatóság: a házelnöki attitűdtől a megbundázott választójogig. A magánjogi kapcsolatokban (földügyek, patika-, takaré-, trafik-mizériák, stb. ellenére is) ez még, bár recseg-ropog, nem egészen van így: főként a bíróságok kiállása miatt. Ha most a Kúria hagyta volna magát bedarálni, bölintott volna pártos politikai szolgálatra kényszerülve (oldja csak meg, azért van, tónusban) az a magánjogi viszonyok terén is a jogállam lerohasztását hozta, idézte volna elő.

Két miniszterelnöki idézet a zárszó: 1) Magyarország laboratórium. Rendben, de akkor jogviselt autokratiként ne tessék pénzt, paripát, fegyvert buherálni! 2) 2008: Magyarország jövője sokkal inkább függ a tudástól, mint a pénztől. Persze, de hol az a pénz és merre suttog a ráció.

A szerző alkotmányjogász